

# Spis treści

## I. Wstęp

1. Problematyka badań i metodologia pracy . . . . . 9
2. Stan badań . . . . . 13

## II. Rys historyczny Kościoła wschodniego na Podlasiu

1. Województwo podlaskie . . . . . 21
2. Cerkiew prawosławna . . . . . 22
  - 2.1. Rozwój sieci parafialnej do 1596 roku . . . . . 22
  - 2.2. Cerkwie prawosławne na pograniczu Litwy i Korony w XVI i na początku XVII wieku . . . . . 25
  - 2.3. Cerkwie prawosławne na Podlasiu w okresie unii brzeskiej . . . . . 26
3. Cerkiew unicka . . . . . 36
  - 3.1. Struktura administracyjna Cerkwi unickiej . . . . . 36
  - 3.2. Sytuacja materialna parafii unickich . . . . . 41
  - 3.3. Kasata unii brzeskiej . . . . . 43

## III. Techniki stosowane w budownictwie cerkwi drewnianych

1. Konstrukcja i materiał . . . . . 47
2. Wielkość . . . . . 53
3. Stan zachowania . . . . . 55

## IV. Tradycje wschodnie w architekturze i wyposażeniu cerkwi

1. Cerkiew *formą grecką stawiona* a cerkiew *in formo kościółka* . . . . . 59
2. Tradycyjna architektura cerkwi unickich . . . . . 65
  - 2.1. Rzuty i bryły . . . . . 65
  - 2.2. Kopuły . . . . . 75
  - 2.3. Krużganki . . . . . 79
  - 2.4. Dzwonnice . . . . . 81
3. Tradycyjne wyposażenie wnętrza cerkwi unickich . . . . . 85
  - 3.1. Ikonostasy . . . . . 87
  - 3.2. Drzwi carskie i diakońskie . . . . . 120
  - 3.3. Żertwienniki . . . . . 130
  - 3.4. Kryłosa i kratki . . . . . 132

## V. Latynizacja i okcydentalizacja cerkwi unickich

1. Źródła latynizacji i okcydentalizacji . . . . . 135
2. Zróżnicowanie typologiczne architektury cerkwi unickich . . . . . 138
  - 2.1. Rzuty i bryły cerkwi . . . . . 138
  - 2.2. Zakrystie . . . . . 174
  - 2.3. Chóry muzyczne . . . . . 177
  - 2.4. Łoże kolatorskie . . . . . 181

|                                                |     |
|------------------------------------------------|-----|
| 3. Złoty wyposażenie cerkwi unickich . . . . . | 183 |
| 3.1. Ołtarze główne . . . . .                  | 183 |
| 3.2. Ołtarze boczne . . . . .                  | 197 |
| 3.3. Tabernakula . . . . .                     | 207 |
| 3.4. Ambony . . . . .                          | 211 |
| 3.5. Konfesjonały . . . . .                    | 214 |
| 3.6. Ławki . . . . .                           | 215 |
| 3.7. Organy . . . . .                          | 217 |
| 3.8. Chrzcielnice . . . . .                    | 219 |
| 3.9. Kropielnice . . . . .                     | 220 |
| 3.10. Polichromie . . . . .                    | 221 |
| 3.11. Ikony i obrazy . . . . .                 | 223 |
| 3.12. Inne sprzęty . . . . .                   | 236 |

|                                  |            |
|----------------------------------|------------|
| <b>VI. Zakończenie . . . . .</b> | <b>237</b> |
|----------------------------------|------------|

#### **Katalog cerkwi unickich w województwie podlaskim**

|                                                        |         |
|--------------------------------------------------------|---------|
| A. Cerkwie nieistniejące . . . . .                     | 245     |
| B. Cerkwie nieistniejące znane z ikonografii . . . . . | 423     |
| C. Cerkwie istniejące . . . . .                        | 456     |
| Wykaz skrótów i bibliografia . . . . .                 | 577     |
| Indeks miejscowości . . . . .                          | 595     |
| Mapa . . . . .                                         | 602–603 |